

1. Razumevanje osebnostnih motenj v kontekstu visokokonfliktnih razvez

Osebnostne motnje so dolgotrajne duševne motnje, ki se kažejo v vzorcih mišljenja in obnašanja, ki so bistveno drugačni od socialnih pričakovanj in jih je mogoče opaziti v več življenjskih kontekstih (APA, 2013). So obsežne in stabilne in lahko bistveno vplivajo na posameznikovo sposobnost za delovanje v socialnih, osebnih in poklicnih situacijah. Raziskave so pokazale, da se osebnostne motnje pojavljajo pri približno 10% odraslih (Torgersen, 2005), pri čemer so mejna osebnostna motnja, narcistična osebnostna motnja in antisocialna osebnostna motnja pogosto prisotne v primerih visokokonfliktnih razvez (Johnston & Roseby, 1997).

Osebnostne motnje lahko privedejo do visokih ravni konfliktov in nasilja v odnosih. Posamezniki z osebnostnimi motnjami, zlasti tisti z narcističnimi, mejnimi ali antisocialnimi motnjami, so pogosto vpleteni v visoko konfliktne in nasilne odnose, kjer so lahko zlorabni do svojih partnerjev (Hines & Douglas, 2010). To se lahko kaže v obliki fizičnega nasilja, psihičnega nasilja, manipulacije, nadzora in groženj.

Takšno nasilje in zloraba lahko povzročita hude duševne in fizične posledice za žrtve. To je lahko še posebej problematično v kontekstu razveze, kjer so posledice konflikta pogosto poslabšane in se lahko prenesejo na otroke. Država ima pomembno vlogo pri zaščiti žrtev, zlasti pri zagotavljanju, da se osebe z osebnostnimi motnjami ustrezno obravnavajo v pravnem sistemu in da se zagotovi varstvo za žrtve. Pomembno je tudi, da se zagotovi ustrezna podpora in obravnava za osebe z osebnostnimi motnjami, da se zmanjša verjetnost nadaljnjih konfliktov in zlorabe.

2. Vpliv na žrtve

Žrtve, ki so bile v odnosu z osebo z osebnostno motnjo, pogosto doživljajo dolgotrajno travmo, ki se lahko nadaljuje tudi po razvezi. V študiji z žrtvami nasilja v družini je bilo ugotovljeno, da je približno 80% žrtev poročalo o simptomih posttravmatske stresne motnje (PTSD), skoraj 50% pa je trpelo zaradi hude depresije (Golding, 1999). Te motnje so bile povezane z izpostavljenostjo nasilju s strani partnerja, ki je imel osebnostno motnjo.

Občutki tesnobe, depresije in PTSD so pogosti pri žrtvah, ki so bile v odnosu z osebo z osebnostno motnjo. Ti posamezniki pogosto doživljajo kronično stresno stanje, ki ga povzroča dolgotrajna zloraba in manipulacija. Problem je pogosto poslabšan, ko so žrtve prisiljene v stik z bivšimi partnerji zaradi skupnih otrok ali pravnih postopkov, kar lahko povzroči dodatno travmo.

Obstoječa zdravstvena in socialna podpora pogosto ne zadostuje za potrebe teh žrtev. Država bi morala zagotoviti ustrezne intervencije in podporo, ki so specifične za to populacijo. To bi lahko vključevalo terapijo, ki je osredotočena na zdravljenje travme, kot je kognitivno vedenjska terapija ali terapija za obvladovanje travme, pa tudi dostop do pravne pomoči in podpore pri varovanju. Na državni ravni bi bilo prav tako pomembno izvesti kampanje za

ozaveščanje o problematiki, da bi spodbudili razumevanje in empatijo v družbi.

3. Vpliv na otroke

Konflikti in nasilje v družini ne vplivajo le na partnerje, temveč tudi na otroke, ki so pogosto priče ali celo žrtve teh dogodkov. Po nekaterih ocenah je približno 15,5 milijona otrok v Združenih državah Amerike vsako leto priča nasilju v družini (McDonald et al., 2006). Prav tako obstajajo pomisleki, da so otroci, ki živijo z osebo z osebnostno motnjo, še posebej izpostavljeni tveganju za zlorabo ali zanemarjanje (Johnson et al., 2002).

Izpostavljenost nasilju v družini lahko pri otrocih povzroči številne težave, vključno s težavami z duševnim zdravjem, kot so depresija, anksioznost in posttravmatski stresni sindrom, pa tudi težave z vedenjem in socializacijo (Evans et al., 2008). V študijah je bilo ugotovljeno, da so otroci, ki so bili priča nasilju v družini, bolj verjetno razvili motnje vedenja, imeli težave v šoli in razvili negativne oblike spoprijemanja z napetostmi (Kitzmann et al., 2003).

Otroci, ki so bili priča nasilju v družini, potrebujejo posebno pomoč in podporo, da bi preprečili dolgoročne posledice. Državne politike bi morale zagotoviti intervencije, ki so posebej zasnovane za otroke, ki so bili priča nasilju v družini. To bi lahko vključevalo terapevtsko svetovanje, programe za podporo družinam, izobraževalne programe in pravne ukrepe, ki zagotavljajo varnost otrok. Poleg tega bi morali biti tudi pravosodni delavci, socialni delavci in šolsko osebje ustrezno usposobljeni, da prepoznajo znake zlorabe ali zanemarjanja ter se odzivajo na primere nasilja v družini, ko je povzročitelj nasilja oseba z osebnostno motnjo.

4. Pravosodni odziv in potreba po specializiranih intervencijah

Sodne odločitve v primerih visokokonfliktnih razvez, kjer je ena od strani oseba z osebnostno motnjo, so pogosto zapletene in neustrezne. Mnogo sodnikov in odvetnikov ni ustrezno usposobljenih za prepoznavanje ali ravnanje z osebnostnimi motnjami, kar lahko vodi do odločitev, ki niso v najboljšem interesu žrtev ali otrok (Dutton & Goodman, 2005). Pogosto se zanemari tudi dejstvo, da je zloraba, ki jo izvaja oseba z osebnostno motnjo, pogosto bolj subtilna in manipulativna, kar otežuje dokazovanje v pravnem kontekstu.

Odziv policije, odziv centrov za socialno delo ter pravosodni odziv na visokokonfliktno razvezo in družinsko nasilje je ključnega pomena za zaščito žrtev in preprečevanje nadaljnega nasilja. Vendar pa obstajajo pomisleki, da uradni postopki pogosto ne upoštevajo celotne slike, zlasti v primerih, ko je ena od strani oseba z osebnostno motnjo. Žrtve se pogosto soočajo z reviktimizacijo v pravnem sistemu, ki ne prepozna ali ne razume obsega in posledic nasilja (Herman, 2005). To lahko privede do neustreznih ali nepravilnih odločitev, ki lahko povečajo tveganje za nadaljnje nasilje.

Država ima ključno vlogo pri oblikovanju učinkovitejših pravnih in političnih odzivov na ta vprašanja. To bi lahko vključevalo izboljšanje usposabljanja za pravosodne delavce, da bolje

razumejo osebnostne motnje in njihov vpliv na razvezo in družinsko nasilje, ter razvijanje specializiranih intervencij, ki se osredotočajo na potrebe žrtev in otrok v teh situacijah. Prav tako bi morali raziskovati in uporabljati alternativne modele reševanja sporov, kot je mediacija ali terapija, da bi omilili vpliv visokih konfliktov na vpletene strani.

5. Ravnanja visoko-konfliktnih oseb v razvezah in lažne prijave nasilja

Eddy (2012) navaja, da visoko-konfliktne osebe (VKO) pogosto izražajo močna negativna čustva, ki jih usmerjajo v obtoževanje drugih za svoje težave. Ta vedenja vključujejo neprestano kritiziranje, obtoževanje in razvrednotenje drugih, kar lahko povzroči izjemno stresne in konfliktno situacije. VKO tudi pogosto zanemarijo ali zlorablajo pravni sistem, kar vodi v neskončne pravne spore in dolgotrajne razveze. Eddy poudarja, da VKO pogosto težko sprejemajo odločitve, ki bi bile v njihovem najboljšem interesu, kar še dodatno otežuje reševanje pravnih sporov.

VKO so pogosto večji manipulacije, kar lahko vpliva na uradne osebe, ki poskušajo pravično in učinkovito rešiti pravne spore (Eddy, 2018). To vključuje manipulacijo s čustvi, preusmerjanje pozornosti in izkrivljanje dejstev. To lahko povzroči znatne izzive pri iskanju pravičnih rešitev za razveze in pri zaščiti pravic in blaginje vseh vpletenih strani. Eddy poudarja, da je za uradne osebe ključnega pomena, da se zavedajo teh taktik in se z njimi učinkovito soočijo.

VKO v razvezah pogosto uporabljajo otroke kot orožje v svojih spopadih, kar ima lahko dolgotrajne negativne učinke na otrokovo čustveno in psihološko dobro počutje (Eddy & Kreger, 2011). Ta manipulacija lahko povzroči znatno stisko za otroke, ki se morda počutijo razpete med starši in zmedene zaradi konfliktnih sporočil. VKO pogosto tudi ne spoštujejo otrokovih čustvenih potreb in pravic, kar lahko vodi do resnih dolgoročnih posledic za otrokov razvoj in dobro počutje.

VKO v razvezah pogosto uporabljajo taktiko lažnih obtožb nasilja kot strategijo za pridobivanje nadzora ali vplivanje na pravne odločitve (Eddy, 2014). Te lažne obtožbe lahko vodijo v nepotrebne pravne spore, neupravičene kazenske obtožbe in napačne sodne odločitve. Eddy poudarja, da je za uradne osebe ključnega pomena, da se zavedajo te taktike in se z njo učinkovito soočijo.

Lažne obtožbe nasilja ali zlorabe, ki se pojavljajo med postopki razveze, so izredno problematične. Te obtožbe lahko povzročijo resno škodo ugledu obtožene osebe, vplivajo na sodne odločitve o skrbništvu nad otroki in vodijo v nepravilne kazenske postopke. Raziskave na tem področju so pokazale, da so lažne obtožbe sorazmerno redke, vendar se lahko pojavijo, še posebej v visoko-konfliktnih razvezah (Trocme & Bala, 2005). Trocme & Bala ugotavljata, da je več kot tretjina obtožb o zanemarjanju otrok podana brez dokazov, ter da je trikrat večja verjetnost, da pride do lažnih obtožb nasilja / zanemarjanja, ko gre za razvezni postopek. Kljub temu, da lažne obtožbe ne prevladujejo, je njihov vpliv lahko obsežen in trajen, kar poudarja pomen zgodnjega prepoznavanja in primernega ukrepanja. Eddy (2014) opozarja, da je ključnega pomena pravilna usposobljenost uradnih oseb in drugih strokovnjakov za prepoznavanje znakov lažnih obtožb in učinkovito obravnavanje teh situacij.

6. Potreba po večji ozaveščenosti in izobraževanju

Nezadostno razumevanje in ozaveščenost o vplivu osebnostnih motenj na visokokonfliktne razveze in družinsko nasilje vodi do neustreznih odzivov na te probleme v širši družbi. Približno desetina prebivalstva trpi za neko obliko osebnostne motnje, kar pomeni, da je veliko število ljudi neposredno ali posredno prizadetih (Lenzenweger et al., 2007). Kljub temu obstaja veliko pomanjkanje znanja in razumevanja o teh motnjah in njihovem vplivu na posameznike, družine in družbo kot celoto.

Pomanjkanje ozaveščenosti in izobraževanja o osebnostnih motnjah in njihovem vplivu na visokokonfliktno razvezo in družinsko nasilje lahko vodi do stigme, napačnih predstav in neučinkovitega odzivanja. To lahko vključuje nezadostno podporo žrtvam, neustrezne pravosodne odzive in pomanjkanje ustrezne politike in storitev za pomoč tistim, ki so prizadeti. Pomanjkanje razumevanja o teh problematikah lahko prav tako ovira posameznike, ki iščejo pomoč, in preprečuje, da bi se ukvarjali s svojimi izkušnjami na konstruktiven in zdrav način.

Država bi morala izvesti ukrepe za izboljšanje ozaveščenosti in izobraževanja o teh vprašanjih v širši družbi. To bi lahko vključevalo kampanje za ozaveščanje javnosti, izboljšanje izobraževanja o teh vprašanjih v šolah in na delovnih mestih ter razvoj usposabljanja za zdravstvene delavce, socialne delavce, pravosodne delavce in druge, ki se morda srečujejo z vprašanji osebnostnih motenj in družinskega nasilja. Poleg tega bi morale biti politike in storitve oblikovane na način, ki upošteva potrebe in izkušnje tistih, ki so prizadeti, in ki zagotavlja ustrezno podporo in zaščito.

Društvo staršev DOOR

Seznam virov:

- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Washington, DC: Author.
- Torgersen, S. (2005). Epidemiology. In J. M. Oldham, A. E. Skodol, & D. S. Bender (Eds.), *Textbook of personality disorders* (pp. 129–141). American Psychiatric Publishing.
- Dutton, M., & Goodman, L. (2005). Coercion in Intimate Partner Violence: Toward a New Conceptualization. *Sex Roles*, 52(11-12), 743-756.
- Eddy, B. (2012). *High Conflict People in Legal Disputes*. HCI Press.
- Eddy, B. (2018). *5 Types of People Who Can Ruin Your Life: Identifying and Dealing with Narcissists, Sociopaths, and Other High-Conflict Personalities*. TarcherPerigee.
- Eddy, B., & Kreger, R. (2011). *Splitting: Protecting Yourself While Divorcing Someone with Borderline or Narcissistic Personality Disorder*. New Harbinger Publications.
- Eddy, B. (2014). *BIFF: Quick Responses to High Conflict People, Their Personal Attacks,*

Hostile Email and Social Media Meltdowns. HCI Press.

Evans, S. E., Davies, C., & DiLillo, D. (2008). Exposure to Domestic Violence: A Meta-Analysis of Child and Adolescent Outcomes. *Aggression and Violent Behavior*, 13(2), 131-140.

Golding, J. M. (1999). Intimate Partner Violence as a Risk Factor for Mental Disorders: A Meta-Analysis. *Journal of Family Violence*, 14(2), 99-132.

Herman, J. L. (2005). Justice from the Victim's Perspective. *Violence Against Women*, 11(5), 571-602.

Hines, D., & Douglas, E. (2010). Intimate Terrorism by Women Towards Men: Does it Exist? *Journal of Aggression, Conflict and Peace Research*, 2(3), 36-56.

Johnston, J. R., & Roseby, V. (1997). *In the Name of the Child: A Developmental Approach to Understanding and Helping Children of Conflicted and Violent Divorce*. New York: The Free Press.

Johnson, J. G., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. M., & Bernstein, D. P. (1999). Childhood Maltreatment Increases Risk for Personality Disorders During Early Adulthood. *Archives of General Psychiatry*, 56(7), 600-606.

Kitzmann, K. M., Gaylord, N. K., Holt, A. R., & Kenny, E. D. (2003). Child Witnesses to Domestic Violence: A Meta-Analytic Review. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 71(2), 339-352.

Lenzenweger, M. F., Lane, M. C., Loranger, A. W., & Kessler, R. C. (2007). DSM-IV Personality Disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Biological Psychiatry*, 62(6), 553-564.

McDonald, R., Jouriles, E. N., Ramisetty-Mikler, S., Caetano, R., & Green, C. E. (2006). Estimating the Number of American Children Living in Partner-Violent Families. *Journal of Family Psychology*, 20(1), 137-142.

Trocme, N., & Bala, N. (2005). False allegations of abuse and neglect when parents separate. *Child Abuse & Neglect*, 29(12), 1333-1345.